DE STEMVORK

SEPTEMBER 1956

Orgaan voor en van de
SPREKERS VAN HET
HUMANISTISCH VERBOND

REDACTIE:
C. H. SCHONK, Bouwerstr. 14, DEVENTER
Telefoon 5331

ADMINISTRATIE:
Bleyenburgstraat 1, UTRECHT
Telefoon 10163

EEN NIEUW SEIZOEN

Als dit nummer van "De Stemvork" verschijnt, is het nieuwe winterseizoen weer juist aangevangen. Voor onze sprekers is daarmee een periode van betrekkelijke rust afgesloten. O zeker, ook in de zomer werd op verscheidenen onzer een beroep gedaan. Zij spraken op buitendagen, op gewestelijke week-ends, in vacantie-kampen of in conferentieweken. Maar nu begint het eerst weer recht. Humanistische sprekers zullen weer regelmatig - sommigen week in week uit - het land doortrekken en hun woord laten horen in bezinningsbijeenkomsten en op cursus-avonden, op propagandaavonden en feestelijke bijeenkomsten. Of zij zullen in de beslotenheid van huiskamers leiding geven aan gesprekken in de groep.

Er zal weer veel van ons, sprekers, worden gevraagd.

Wij hopen dat de zomerse rust - èn een verkwikkende vacantie - weer nieuw élan zullen hebben gewekt. Het élan, dat ons niet toestaat een spreekbeurt te weigeren, als hij er toch eigenlijk nog wel bij kan. Het élan dat onze fronsende wenkbrauwen doet gladtrekken, als zo'n verafgelegen gemeenschap ons wéér vraagt. Het élan ook, dat ons achter onze schrijftafel dwingt om opnieuw te vorsen over de vraag, hoe we het toch nòg beter, nòg eenvoudiger en nòg helderder zouden kunnen zeggen.

Met dat élan gaan we deze winter als sprekers weer een heel stuk werk verzetten.

Wij wensen U succes er mee.

-o-o-o-

Een rede moet niet langer duren dan een uur. Een enkelvoudige hoofdgedachte moet het thema zijn. Geef U voortdurend rekenschap van <u>wat U in één uur bereiken wilt</u>, en houdt daar aan vast.

-o-

EEN BELG OVER ONZE SPREKERSCONFERENTIE

Op onze sprekersconferentie van 17-6-'56 waren ook enige onzer Belgische vrienden aanwezig. Een hunner, Dr. Karel Cuypers, geeft in het onderstaande zijn indrukken weer. Hij voegt er bovendien enige opmerkingen over het spreken in het Verbond aan toe, die zeker niet alléén voor België van belang zijn. Cuypers is Nationaal voorzitter van het Humanistisch Verbond in België en Secretaris van het Raadgevend Comité voor Lekenmoraal en Filosofie van het Belgisch Nationaal Radio Instituut. Tot goed begrip van diegenen, die de sprekersconferentie niet konden bijwonen, herinneren we er aan, dat het een werkbijeenkomst was, waarin o.a. een gefingeerde bezinningsbijeenkomst werd gehouden, die in daarop volgende discussie aan opbouwend kritische beschouwingen werd onderworpen. Spreker in deze bezinningsbijeenkomst was Ehrbecker uit Haarlem en voorzitter was v. d. Kooy uit Voorburg-Rijswijk.

Het Nederlandse Humanistisch Verbond heeft (met zoveel andere initiatieven) door zijn sprekersconferentie wederom aangetoond een model-organisatie te zijn. Het ware ongepast en onrechtvaardig gelijk welke kritiek uit te oefenen op deze tot in de puntjes voorbereide en verzorgde bijeenkomst. Nu evenwel de vriend Schonk me vraagt enkele indrukken neer te schrijven, ben ik wel verplicht mijn ervaring op die Utrechtse werk-zondag te toetsen aan de toestanden in België en aan mijn persoonlijke smaak, wat natuurlijk mijn bewondering voor het gepresteerde conferentiewerk niet in het minst aantast.

We zullen dan maar beginnen te zoeken naar wat gelijkend is en wat verschilt in Noord en Zuid. Gelijkend is alvast die nog niet streng geformuleerde en misschien nooit te formuleren g r o n d van de humanistische levenshouding, die zo merkwaardig dezelfde blijkt bij alle humanisten over de ganse wereld, ook al zijn de omstandigheden in elk land anders en al bepalen deze omstandigheden vaak de a a n p a k in het denken. Waar Nederland en België verschillen is het misschien juist een kwestie van a a n - p a k. Noord zoekt p r i n c i e p e n, Zuid zoekt f e i t e n om op te redeneren. Zouden wij in het Zuiden wellicht door Franse invloed een hekel hebben aan principieel moraliseren? Onze toehoorders keren zich spoedig af van alles wat aan een predikant herinnert. Zo zou ook het door de spreker in de bijeenkomst behandelde onderwerp "En toch optimist" geen belangstelling vinden; de titel is te theoretisch.

Wij zouden iets meer spectaculair moeten bedenken, b.v. "Gaat het Avondland ten onder?", en we zouden allicht hetzelfde vertellen als onze Noorderbroeders, maar het zou gekruid moeten zijn met concrete, enigszins op het gevoel gerichte voorbeelden uit de dagelijkse ervaring, voortgebracht in een populaire beeldrijke taal. Natuurlijk is het moeilijk sprekers te vinden met een persoonlijkheid die aan zulke eisen voldoet, maar wij mogen als zeker aanvaarden dat het publiek anders uit de vergaderingen wegblijft of de radioknop omdraait.

Persoonlijke opmerkingen.

Mag ik nog enkele persoonlijke opmerkingen geven?

1. Het belang van de HUMOR mag niet onderschat worden, doch evenmin overdreven.
2. De spreker stelle zijn wijsheid nooit voor als DE WAARHEID; daarom is het goed elke avond méér dan een spreker te brengen voor een betwist onderwerp. Met één bevoegde inleider wordt de discussie eenzijdig en onrechtvaardig.
3. Het publiek moet iets l e r e n ofwel door ordening van wat het reeds wist ofwel door het duidelijk bijbrengen van kennis ofwel door het opwekken van gezonde twijfel.
4. De gesproken behandeling van een onderwerp kan nooit volledig zijn. Dat heeft ook geen belang. De meeste sprekers willen t e v e e l vertellen. Natuurlijk moet men méér weten dan men te zeggen heeft.
5. Luisteren is anders dan lezen. Bij het lezen kijkt men al eens naar het bovenstaande of pauseert men om "zijn gedachten te verzamelen". Daarom mag een spreker nooit doordraven en daarom zal hij af en toe eens samenvatten of herhalen om degenen weer bij te trekken die de draad verloren hebben.
6. Men behoudt de aandacht niet als men steeds in hetzelfde tempo en op dezelfde toon praat.
7. Gesproken taal is anders dan geschreven; te mooie zinnen vermoeien en leiden de aandacht af van de inhoud; ze zijn alleen geschikt bij plechtigheden.
8. Een dwingend begin: met de deur in huis vallen. Een pakkend slot. En zo mogelijk om het kwartier een anekdote of een pikante zet, ter opfrissing.
9. Discussie na de spreekbeurt brengt vaak mensen die zichzelf graag horen, naast het onderwerp praten of aan een detail blijven hangen. Best lijkt me dat de voorzitter na elke zin van de spreker even iets zegt om op het gepaste ogenblik, dus in het g e s p r e k zonder dat het opvalt het woord aan een ander te geven. De voorzitter houde geen lange inleidingen en geve bij het slot geen résumé: als iemand herhaalt of hoofdzaken aanstipt is dat de spreker zelf.
10. Een H.V.-bijeenkomst moet steeds iets speciaals zijn, dat géén andere vereniging geven kan. Wij moeten onderscheiden:
de vriendenvergadering met overtuigde eigen mensen,
de "evangelisaties"in een vreemd of vijandig milieu,
de opleiding en de steun van onze propagandisten.

Wat wij voor onze eigen organisatie uit de Utrechtse ervaring onthouden: syllabus, brochure-tafel, collectebus.

Wat we vooral apprecieerden: de vlotte wijze waarop het geheel verliep, de kameraadschappelijke geest van de vergadering, het talent van de voorzitter der gefingeerde bijeenkomst, de "stielkennis" van de spreker, maar vooral de ruiterlijke wijze waarop deze in een bepaald geval zijn vergissing (wat een groot woord!) erkende.

Dr. Karel Cuypers.

-o-o-o-

Cicero, van wie wij weten dat hij een geweldig redenaar was, heeft eens gezegd:
- Welsprekend is hij, die onbelangrijke dingen sober, verheven dingen indrukwekkend, en gewone dingen met gematigdheid kan zeggen. -
Afhankelijk van wat hij zegt, moet een spreker dus variatie weten te brengen in zijn wijze van zeggen, dit zowel in de loop van een rede als bij verschillende gelegenheden. Het is mijn stellige overtuiging, dat vele Nederlandse sprekers op dit stuk ernstig tekort schieten.

Jan Goderie in Het Vrije Volk

(2-6-1956).

-o-

WAT BEDOELEN WE MET ONS SPREKEN IN HET VERBOND? IV

Een vervolgartikel in een driemaandelijks orgaan zoals onze "Stemvork" is, heeft z'n kwalijke kanten. De lezer herinnert zich niet meer, wat drie, zes en negen maanden geleden geschreven werd. Laten we het bezwaar trachten te ondervangen door nog eens een korte samenvatting te geven. In een poging om onze bedoelingen bij het spreken in het Verbond weer te geven, vonden we tot nu toe drie begrippen, nl. kennis bijbrengen, inzicht geven en bewust maken. De kennis die we bij willen brengen is van een speciale soort, nl. die kennis, die een bijdrage kan zijn voor de opbouw van een levensvisie. "Met inzicht geven" bedoelen we onze toehoorders het verband der dingen te laten zien en hen aldus te helpen bij de opbouw van een levensvisie. De spreker moet er zich daarbij van bewust zijn, dat hij alleen zijn eigen inzicht (of eventueel dat van een ander) kan geven en dit niet aan de toehoorders als het enig mogelijke en juiste mag opdringen. Het derde element, dat we onderscheidden, het "bewust maken" is van geheel andere aard. De spreker voegt hier aan de kennis en het inzicht van de toehoorder niets toe, maar hij doet een appèl op wat in de ander, zij het in den vage, reeds leeft. Hij spreekt uit wat de ander reeds weet en geeft daardoor vorm aan wat in die ander "woordeloos droomt", waardoor hij de luisteraar bewust maakt van zichzelf en zijn eigen geestelijk bezit. Het is deze bewustwording in de eerste plaats, die leidt tot consequenties in de levenspraktijk. En het is, dunkt ons, in het bijzonder de functie van de bezinningsbijeenkomst, dit te bereiken.

VERKONDIGING

Naast de drie genoemde elementen zouden we nog een ander facet van de bedoelingen van ons spreken in - en nu ook buiten - het Verbond willen noemen, nl. de verkondiging. De verkondiging, de verbreiding van het humanisme.

Het woord wekt weerstanden, op z'n minst aarzeling bij velen in onze kring op."Maar wat wilt ge dan", zei iemand mij in de discussie na een spreekbeurt bijna ontsteld: "Wilt ge dan, dat ik met mijn humanisme, dat me zo heilig is, de boer op ga?" Ik heb hem niet anders kunnen antwoorden dan: "Ja, dat wil ik inderdaad, en juist omdát dat humanisme U zo heilig is. Dáárom zult ge niet mogen volstaan met het voor Uzelf te houden en het te koesteren aan Uw eigen hart, maar zult ge er mee tot anderen moeten gaan en van Uw rijkdom meedelen aan hen. Ge zult de paradoxale ervaring opdoen, dat ge er niet armer maar rijker door wordt."

Maar ook zullen we met dat humanisme "de boer op" moeten gaan, omdat dat humanisme een boodschap te brengen heeft aan deze wereld. De boodschap van de mógelijkheid van een menswaardig bestaan, op de vrije en zo volledig mogelijke ontplooiing van menselijke vermogens gebouwd. Het humanisme is meer dan een filosofisch gedachtenstelsel over de plaats van de mens in het universele verband. Het houdt niet op bij de intellectuele en academische benadering van de vragen daaromtrent.

Het is uit bezorgdheid om de geestelijke nood der mensen geboren en niet als een spel der menselijke intelligentie. Het wil zijn een allesomvattende levensleer, waaruit de enkele mens en de mensengemeenschap het geloof en de bezieling kunnen putten, die nodig zijn om zich in dit leven staande te houden, en om aan mens en wereld nieuw perspectief te bieden.

Zo'n humanisme moet verkondigd worden en aan de mensen gebracht!

Niet als Billy Graham.

Niet tegen de verkondiging, het brengen van een boodschap op zichzelf, kan ons bezwaar gaan. Als wij soms weerstand voelen, al tegen het woord verkondiging alleen, dan is dat omdat er in het verleden zo vaak een boodschap is gebracht "te vuur en te zwaard". Omdat, zoals we al eerder citeerden, het Woord soms werd "gehanteerd alsof het een zwaard was". Niet op de wijze van Billy Graham zullen wij onze boodschap brengen. Hij overweldigt en bedwelmt. Wij zullen trachten te overtuigen. Door het woord, dat kennis vermeerdert, inzicht verruimt en bovenal het menselijke in de mens bewust maakt en tot leven wekt.

Wel met overtuiging.

Dat sluit het getuigenis niet uit, maar in. Geen woord zal de toehoorder eerder en sterker aanspreken, dan het woord dat uit waarachtige en innerlijke overtuiging wordt gesproken. De andersdenkende zal iets ervaren van de eerbied, die de een de ander in zijn diepste overtuiging verschuldigd is. De gelijkgezinde, aan wiens gedachten en gevoelens gij uitdrukking geeft, zal er door worden gesterkt en verwarmd. Met opium en mokerslagen heeft het waarachtige getuigenis niets van doen. Dán is het getuigenis verkracht tot geraffineerd middel ter bereiking van een doel.

Nog andere begrippen dan kennis, inzicht, bewustmaking en verkondiging zouden we kunnen hanteren om aan te duiden wat we eigenlijk willen met ons spreken in het Verbond. We willen het humanisme er mee verdiepen en versterken, het doen beleven, er op appeleren, de mens er zich op doen bezinnen en het verbreiden. Maar al deze begrippen kunnen als nuances van de vier genoemde worden beschouwd en daartoe worden herleid.

Het gaat er ons sprekers uiteindelijk om, door middel van ons woord er toe bij te dragen dat het humanisme voor zoveel mogelijk van onze toehoorders wordt - en blijft - een levende en krachtgevende werkelijkheid.

C.H. Schonk.

-o-o-o-

Het voorrecht van dichter, schrijver... èn spreker.

Het is het voorrecht van de dichter en schrijver de mens te helpen in zijn lijden door zijn hart te verheffen, door hem te herinneren aan de moed, de eer, de hoop, de trots, het medelijden en de opoffering, die de roem van zijn verleden waren. De stem van de dichter behoeft niet alleen het getuigenis van de mens te zijn, zij kan ook een der stutten en grondzuilen zijn om hem te helpen voortbestaan en zegevieren.

William Faulkner, in zijn toespraak bij het in ontvangst nemen van de Nobelprijs 1950.

-o-

WOORDEN EN DADEN

In "De Puntjes op de I", het orgaan van de Commissie Practisch Humanisme, bespraken wij achtereenvolgens een tiental radiolezingen, gehouden in de zondagochtend-uitzendingen en gebundeld in de brochure "Humanistische Gedachten". Het is daarbij onze bedoeling aan onze vrienden-raadslieden voor te houden op welke wijze deze "woorden van de week" dienstbaar gemaakt kunnen worden aan ons werk in de arbeiderskampen.

Op verzoek van de redactie van "De Stemvork" hebben wij een dezer artikelen na een geringe wijziging pasklaar gemaakt voor dit blad. Als sprekers van en voor ons Verbond brengen wij in de eerste plaats ons woord. De daad staat op de achtergrond.

Waardering van de daad.

Aan de daad kent men in 't algemeen grote waarde toe. Terecht, mag men wel zeggen. Tal van zegswijzen duiden daar op. In mijn provincie zeggen we dat kort en bondig zo: "dwaen is 'n ding". En ook wel zo: "it is mei sizzen net to dwaen".

In de door ons bedoelde lezing met bovenstaande titel worden evenzo naast, of eigenlijk tegenover, elkaar gesteld: theorie en praktijk. Dat heet dan ook wel aldus: onmiddellijk medebeleven tegenover abstracte, bloedloze theorie. Terwijl we op een andere plaats de theorie ontmoeten onder de benaming "beginselverklaring in een taalvorm". In woorden dus. En verder wordt nog gesproken van een bepaalde formulering of van een (onvruchtbare) discussie over een juiste formulering. En krijgen wij ook deze tegenstelling: "daden, die de leer te boven gaan".

Van dit soort staan er in de radiolezing wel meer. De daad verschijnt in een gunstig licht, de theorie, het woord, de beginselverklaring, het abstracte, het bloedloze getheoretiseer maakt geen beste beurt. Aangeprezen wordt "een daad van wereldbetekenis, iets zeer concreets, waarbij de humanisten stellig niet achter zullen blijven in het betonen van practische, menselijke verbondenheid."

Als "woord van de week", dat op zondagmorgen de aether in gaat zal het in goede aarde vallen. Als woord zelfs! En ook op onze bezinningsbijeenkomsten zal het een open oor vinden. Men komt dan om te luisteren, nietwaar?

Waardering van het woord.

Mij dunkt, dat wij èn in de arbeiderskampen èn op onze bijeenkomsten elders met het een en ander, boven kort samengevat, wat voorzichtig dienen te zijn. Heel voorzichtig zelfs.

Woorden. Zeker, tegenover de daad moeten ze het nogal eens afleggen. De spreker van dit "woord van de week" kan daarvan stellig tal van sprekende voorbeelden aanhalen. Maar, zo vragen wij ons af, is niet menige daad het rechtstreekse gevolg van het woord? En is dit niet juist het typisch menselijke, dat wij - in tegenstelling tot het dier - door het woord tot andere gedachten en daarmee tot andere daden worden geleid? Ik weet heel goed, dat ik, zo gesteld, de bedoeling van de spreker ombuig (niet verdraai). Wat ik wel genoodzaakt ben te doen met het oog op de vraag: past deze lezing in onze wijze van aanpak? Op welk front dan ook.

VARIA EX CATHEDRA

WANT ROUW HET LUID GESPROKEN WOORD !

In deze tijd van effinciency is men ook gaan bestuderen hoe het nuttig effect van het gesproken woord zo hoog mogelijk kan worden opgevoerd. Tijdschriften wijden artikelen aan spreektechniek, er worden "Wenken voor sprekers" gepubliceerd, er worden hele cursussen "Spreken in het openbaar" georganiseerd.

Maar wie doet er nu eens wat voor die arme toehoorders? Moeten die nu maar weerloos aan de kunstgrepen van die goed geïnstrueerde sprekers worden overgelaten? Wordt het niet hoog tijd om de opvoeding van deze vergeten groep ter hand te nemen?

Welnu dan, moge onderstaand verhaaltje - opgedoken uit een Franse krant - dienst doen als eerste les voor toehoorders.

De Amerikaanse schrijver John Steinbeck is in Venetie aangekomen en heeft daar - op verzoek - een voordracht gehouden over hedendaagse literatuur.

Na zijn uiteenzetting stapt de spreker achter zijn lessenaar vandaan, maar laat er een stapeltje betikte velletjes op achter.

Grote vreugde bij de organisatrice! Hoe kostelijk om een dergelijk souvenir te bewaren! Bovendien kan ze de tekst nu nog eens rustig thuis overlezen. En niet alleen overlezen, ze kan de hele voordracht opnieuw beleven. Want ze heeft op de zorgvuldig genummerde velletjes van de voordracht de volgende aanwijzingen voor de spreker gevonden: "Hier even stilte" - "Enige gebaren" - "De ogen ten hemel slaan" - "Attentie, het nu volgende argument is zwak. Stem verheffen om te overtuigen".

Luisteraars, weest gewaarschuwd voor stemverheffingen!

Een der Uwen.

-o-o-o-

Vermijd als regel moeilijke woorden,
cijfers en citaten uit wetenschappelijk werk,
Geef iedere gedachte zijn simpelste,
alledaagse vorm.
Streef niet naar een volledige, maar
naar een in de kern juiste formulering.

-o-

WOORDEN EN DADEN

In "De Puntjes op de I", het orgaan van de Commissie Practisch Humanisme, bespraken wij achtereenvolgens een tiental radiolezingen, gehouden in de zondagochtend-uitzendingen en gebundeld in de brochure "Humanistische Gedachten". Het is daarbij onze bedoeling aan onze vrienden-raadslieden voor te houden op welke wijze deze "woorden van de week" dienstbaar gemaakt kunnen worden aan ons werk in de arbeiderskampen.

Op verzoek van de redactie van "De Stemvork" hebben wij een dezer artikelen na een geringe wijziging pasklaar gemaakt voor dit blad. Als sprekers van en voor ons Verbond brengen wij in de eerste plaats ons woord. De daad staat op de achtergrond.

Waardering van de daad.

Aan de daad kent men in 't algemeen grote waarde toe. Terecht, mag men wel zeggen. Tal van zegswijzen duiden daar op. In mijn provincie zeggen we dat kort en bondig zo: "dwaen is 'n ding". En ook wel zo: "it is mei sizzen net to dwaen".

In de door ons bedoelde lezing met bovenstaande titel worden evenzo naast, of eigenlijk tegenover, elkaar gesteld: theorie en praktijk. Dat heet dan ook wel aldus: onmiddellijk medebeleven tegenover abstracte, bloedloze theorie. Terwijl we op een andere plaats de theorie ontmoeten onder de benaming "beginselverklaring in een taalvorm". In woorden dus. En verder wordt nog gesproken van een bepaalde formulering of van een (onvruchtbare) discussie over een juiste formulering. En krijgen wij ook deze tegenstelling: "daden, die de leer te boven gaan".

Van dit soort staan er in de radiolezing wel meer. De daad verschijnt in een gunstig licht, de theorie, het woord, de beginselverklaring, het abstracte, het bloedloze getheoretiseer maakt geen beste beurt. Aangeprezen wordt "een daad van wereldbetekenis, iets zeer concreets, waarbij de humanisten stellig niet achter zullen blijven in het betonen van practische, menselijke verbondenheid."

Als "woord van de week", dat op zondagmorgen de aether in gaat zal het in goede aarde vallen. Als woord zelfs! En ook op onze bezinningsbijeenkomsten zal het een open oor vinden. Men komt dan om te luisteren, nietwaar?

Waardering van het woord.

Mij dunkt, dat wij èn in de arbeiderskampen èn op onze bijeenkomsten elders met het een en ander, boven kort samengevat, wat voorzichtig dienen te zijn. Heel voorzichtig zelfs.

Woorden. Zeker, tegenover de daad moeten ze het nogal eens afleggen. De spreker van dit "woord van de week" kan daarvan stellig tal van sprekende voorbeelden aanhalen. Maar, zo vragen wij ons af, is niet menige daad het rechtstreekse gevolg van het woord? En is dit niet juist het typisch menselijke, dat wij - in tegenstelling tot het dier - door het woord tot andere gedachten en daarmee tot andere daden worden geleid? Ik weet heel goed, dat ik, zo gesteld, de bedoeling van de spreker ombuig (niet verdraai). Wat ik wel genoodzaakt ben te doen met het oog op de vraag: past deze lezing in onze wijze van aanpak? Op welk front dan ook.

Door het woord tot de daad.

En daarbij wijs ik vooral op deze waardering onzerzijds: door het woord tot de daad en omgekeerd; na de daad de bezinning en deze vastleggen in het woord. 't Zij dan een woord van goedkeuring of van kritiek, zelfs van afkeuring.

In de onderwijswereld is het lange tijd zo geweest: de leerkracht die al enige jaren meeliep, beroemde zich vaak tegenover z'n jeugdige collega - een "jongbroekje" - op zijn ervaring en zette daarmee de onervaren opponent in de hoek, waar de theoretici belandden.

Die tijd is nog niet voorbij. Het legertje van daadmensen, die met de theorie als boekjeswijsheid hebben afgerekend, houdt hardnekkig stand. En meent dat men alleen door ervaring, dus door de daad-beleving komt tot wijsheid. En het is deze wijsheid die moet worden aangewend, om praktische resultaten te kunnen boeken.

't Is duidelijk dat deze practicus bij uitstek, naar hij meent, een eigen theorie hanteert, opgebouwd uit en door de ervaring van slechts één man. Die daardoor de fundering mist van de theorie, die put uit veler ervaring.

Zijn wij hiermee wat ver van huis geraakt?

Toch niet. Ons onderwerp voert ons tot het beoordelen van het leven van andere mensen, i.c. van hen die tot ons komen om steun. Wij gaan daarbij te rade met onze ervaring en terecht. Zoeken in een gesprek steun bij een ander. Trachten met diens oordeel, in woord en geschrift, ons eigen oordeel te zuiveren, te verrijken, op te bouwen.

Ligt er in het denken over ons eigen en anderer leven geen belangrijke stimulans voor ons verdere leven?

Is nihilisme niet vaak - of steeds - een gebrek aan nadenken, een tekort aan bezinningsmogelijkheden door gebrek aan denkstof? Aan denkstof door gebrek aan ervaring, zeer zeker ook; maar evenzo door armoe aan begrippen, vastgelegd in en tot ons komende door het woord.

Het zich niet toegankelijk willen of kunnen stellen voor het geschreven of gesproken woord en daarmee een feitelijke ontkenning van het woord, betekent zo gezien, een grote rem voor de gezonde ontplooiing van het menselijke in de mens.

Het is juist het woord, de taal, die de mens voert tot ongekende mogelijkheden, die hij in de daad concreet doet worden, gestalte verschaft. Dat is een verheerlijking èn van het woord èn van de daad.

Heus, ik zou niet graag tot de mensen willen gaan en ze zeggen, dat ik de macht van het woord zo op de tweede plaats zet als menige zegswijze ons wil suggereren.

In de daad vindt het woord zijn oplossing.

Wij wachten allen op de daad. Daarin vindt het woord zijn oplossing, zijn uitkomst. En dus zijn concretisering.

En daarom moet dat woord, in onze gedachtenwisseling, zo juist van pas zijn. Goed afgewogen worden. Eenvoudig en duidelijk.
"Niet maar wat kletsen, mannen, zeg precies wat je bedoelt", moest ik meermalen tot een arbeidersgroep zeggen. En luister naar wat een ander te zeggen heeft. Komt het in onze ontmoeting met mensen niet heel veel, heel vaak daarop neer? Het zelf gebruikte woord en het beluisterde

woord, beide wegen op een goudschaaltje! Daarvoor wij zijn nu juist mensen en geen dieren. Als wij humanisten iets te zeggen hebben, dan gaan, naar ik meen, deze eisen voorop.

Staande in het leven, temidden van welke medemensen ook, nemen wij kennis van dat leven; van het daadleven, ook van het gedachtenleven, en van het gevoelsleven. Van zijn denkdaad, zijn gevoelsdaad, zijn houding en gebaar.

Kennis nemende van wat de ander denkt, zegt en doet, vinden wij steun in eigen denken en doen. En trachten wij tot nieuwe daden te komen.

Theorie? Stellig. Maar benader de nihilist, de hulpvragende mens eens anders! Eis van hem direct daden op een ander, liefst hoger plan...

Als velen, zéér velen niet zullen of kunnen komen tot heel eenvoudige denkvormen, die zij als waar moeten erkennen, als deze mensen blijven steken in laag bij de grondse gesprekken, dan missen zij ook zelfs de geringste worsteling om te leven in de zin, die wij er aan hechten. Deze mens bouwt niet aan zichzelf. Er is geen denkkracht, die rijker maakt, die op waarheid, schoonheid en goedheid gericht is.

De kans is zeer gering dat zo iemand komt tot de humane daad.

D. Dijkstra.

-o-o-o-

Een opinie, die wij verkondigen, is echt, als de inhoud ervan zich dekt met onze innerlijke overtuiging, d.w.z. met wat wij op door ons als juist erkende gronden voor waar houden. Zulk een overtuiging is een persoonlijke verworvenheid op de basis van eigen ervaringen en van feitelijke mededelingen van vertrouwenswaardige anderen, en zij is dan ook steeds, uit de aard der zaak, een echt element van ons geestelijk bezit.

Prof.T.T. ten Have in de juist verschenen nieuwe brochure van het Verbond "Echt en onecht in geloof en ongeloof".

-o-

HET GESPREK IN DE GROEP

De artikelenserie van onze medewerker in deze rubriek, R.Beumer, moest door omstandigheden voor deze maal worden onderbroken. We maken van de gelegenheid gebruik om de aandacht van onze sprekers te vestigen op onderstaande Verbondsuitgave:

HET GROEPSGESPREK IN DE HUMANISTISCHE GEESTELIJKE VERZORGING

Onder bovenstaande titel is, in gestencilde vorm, onder auspiciën van de Commissie Practisch Humanisme, bij het Verbond een brochure verschenen van de hand van C.H. Schonk, humanistisch geestelijk raadsman. Het is een hier en daar iets gewijzigde herdruk van een artikelenreeks, eerder verschenen in "De Puntjes op de I", orgaan van genoemde commissie. De uitgave is in de eerste plaats bedoeld voor de geestelijke raadslieden en andere werkers op het terrein van geestelijke verzorging en practisch humanisme. Ze is echter ook voor onze sprekers interessant en van belang. De spreker die zich op het groepsgesprek en het leiden van discussies wil toeleggen, vindt er vele practische aanwijzingen in omtrent de methodiek, geïllustreerd met talrijke voorbeelden, ontleend aan de praktijk van ons geestelijk werk in de arbeiderskampen. De brochure is daardoor tegelijk een bron van materiaal voor degene die naar geschikte gespreksonderwerpen zoekt. Een volledig uitgewerkt voorbeeld van een gespreksavond, met gesprekssschema, completeert het geheel. De brochure is op aanvraag bij het Centraal Bureau verkrijgbaar.

-o-o-o-

.... ben ik geneigd vooral dit éne als een uiterst belangrijke instantie te zien, dat de mens het leven alleen in gespreksvorm zich kan toeëigenen. De mens is altijd in gesprek, hij spreekt met zijn koe en met zijn paard, met zijn zaad en met de regenwolken, met de zon en met de aarde. Alleen in die vorm kan hij werkelijk als levend mens existeren.

Prof. Dr. J.H. Bavinck

in: Religieus besef en christelijk geloof.

-o-

Beleving en beschouwing.

...Zo kan ik luisteren naar een verantwoord betoog over de tussenmenselijke verhouding, die wij liefde noemen, en mij plotseling afvragen: "Wat voor zin heeft dit geredeneer eigenlijk, als bij dit woord liefde, de beleving, die het zijn rijke, veelkleurige inhoud geeft, niet meespreekt?" Misschien verrijkt het mijn kennis, maar ik win er niet de levenswijsheid door, die verandering van houding tegenover de geliefde, die de bevrijdende daad mogelijk maakt.
Zo kan ik in een wijsgerig betoog over de innerlijke verwantschap van al wat leeft spreken, de conclusie dat zulk een innerlijke verwantschap reëel is, uitdrukkelijk onderstrepen. Maar wat doe ik daarmee?
De uitspraak gaat eerst leven, er gaat eerst invloed van uit op mijn doen en laten, wellicht zelfs op anderen, als zij het resultaat is, niet van denken, maar van eigen beleving.
Hoeveel groter zou het respect zijn voor de woorden, die de mens nodig heeft om zinvol over z'n mens-zijn en de zin van het leven te spreken, indien zij slechts dan werden gebruikt, als de volle belevingsinhoud er in aanwezig is.
Geen wonder dat de moderne mens zijn vertrouwen in zulke woorden verloren heeft. Hij kan het slechts terug winnen door zèlf ze alleen dan te gebruiken als wat hij zegt, voor hem leeft.

Dr. D.H. Prins

Woord v.d. Week 4-8-'55

==========